Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: HE 198/2021 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

Vates-säätiö kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua Työkanava Oy:tä käsittelevästä lakiesityksestä. Vates-säätiö sr on vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä edistävä asiantuntijaorganisaatio. Vates-säätiön näkökulma on erityistä tukea tarvitsevien, kuten vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten henkilöiden työllistyminen, työssä pysyminen ja työllistymismahdollisuuksien edistäminen tulevaisuuden Suomessa.

Vates-säätiön näkemyksen mukaan lakiesityksen perusta ja sen tavoitteet ovat yleisellä tasolla kannatettavia. On tärkeää, että osatyökykyisten henkilöiden työllisyysasteen nostaminen nähdään valtakunnan tasolla tärkeäksi paitsi inhimillisellä tasolla, myös suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyden tasolla.

Uusien työllisyysratkaisujen luominen kohderyhmälle on tärkeää, mutta toiminnan kohdistumista pitää tarkentaa

Työkanava Oy:n kohderyhmänä heikossa työmarkkinatilanteessa olevat osatyökykyiset henkilöt. Yhtiön tehtävänä olisi varmistaa työpaikkojen syntyminen ja työsuhteiden muodostuminen vaikeimmassa asemassa oleville osatyökykyisille. On erittäin tarpeellista hakea uusia ratkaisuja kohderyhmän työllistymiselle. Katsomme kuitenkin, että Työkanavalle työllistyvien määrittelyä pitäisi selkeyttää. Nyt määrittely on vielä epämääräinen ja se on muotoiltava selkeästi niin, että väliinputoamisia tulkintaerojen takia ei synny. Tulkinnat tulee tehdä aina asiakkaan eduksi, mikä tulee myös selkeästi kirjata lainsäädäntöön. Kohderyhmän tarkentamisen yhteydessä pitäisi myös kirkastaa tavoitetta pitkäaikaisen työllistämisen ja avoimille työmarkkinoille tapahtuvien siirtymien välisestä suhteesta.

Sosioekonomiset hyvinvoinnin ja terveyden erot ovat Suomessa edelleen suuria ja on tärkeää, että uudistuksessa huolehditaan siitä, että tuetaan erityisesti niitä väestöryhmiä, joilla on runsaasti toimintakyvyn ja työkyvyn haasteita. Kohderyhmään kuuluvien henkilöiden palvelutarve on laaja ja varsin heterogeeninen. Yksilöllisten palvelupolkujen toteuttaminen tulee varmistaa, kun palvelutarjonta tulee sekä työllisyys-, sosiaali-, terveys- että koulutuspalveluista. Rajapintoja on valtavasti.

Tuhannen henkilön työllisyystavoite on vaatimaton ja vaikea, kun kyse on kokonaan työelämän ulkopuolella olevista henkilöistä laajoine tukitarpeineen. Mikäli kohderyhmänä lisäksi olisivat ajoittain työssä olevat henkilöt, mm. laaja joukko osatyökykyisiä henkilöitä, voitaisi

työllisyystavoitetta nostaa reilusti. Työtehtäviä tulisi olla tarjolla myös työkyvyttömyyseläkkeellä oleville, joiden työkykyä on jäljellä max 40 %. Tämän kohderyhmän tulisi myös sisältyä kohdejoukkoon. Samalla työllisyystavoitetta olisi mahdollista nostaa reilusti.

Jotta mm. vammaisille työntekijöille varmistetaan riittävä ohjaus ja laatukriteereihin perustuva työhönvalmennus yhtiössä, tulee ammatilliseen ohjaus- ja valmennusosaamiseen olla sisältövaatimukset mm. osatyökykyisyyden perusteista. Erityisesti vammaisten henkilöiden kohdalla on tärkeää, että palveluohjauksessa ymmärretään sopivan työn ja sopivan työpaikan kohtaamisen merkitys. Erityisesti toiminnan alkuvaiheessa palveluja kannattaa hankkia osaavilta palveluntuottajilta sen sijaan, että Työkanava pyrkisi itse rakentamaan mittavia resursseja valmennus- ja ohjaustoimintaan.

Vates-säätiö korostaa jatkovalmistelussa seuraavia asioita

Suomeen on perustettu yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi, että verkostoyhteistyön kehittäminen ei ole riittävä ratkaisu varmistamaan työpaikkojen syntymistä vaikeimmassa asemassa oleville osatyökykyisille ja työsuhteiden muodostamista normaaleilla työehdoilla. On kuitenkin muistettava, että nykyisillä toimijoilla on erittäin suuri potentiaali kehittää uudenlaisia toimintamalleja haastavassa asemassa olevien henkilöiden työllistämiseen. Työkanava Oy:tä koskeva lakiesitys ei ota huomioon nyt käynnissä olevaa verkostotoimijamallia. Roolitus ja yhteistyön kuvaus Työkanava Oy:n ja Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen välillä on välttämätöntä.

On tärkeää, että haasteellisessa asemassa olevien henkilöiden tilanteen parantamiseksi etsitään keinoja ja malleja, jos olemassa olevat keinot eivät enää lisää näiden henkilöiden työllisyyttä. Yhdestäkään asiakkaasta ei saisi kuitenkaan tulla "koekaniinia". Työkanava Oy:n toimintamallin tulee olla riittävän valmiiksi suunniteltu ennen kuin se viedään kentälle ’kokeiltavaksi’.

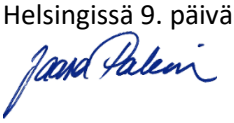
TE-toimistot ohjaavat asiakkaat Työkanava Oy:n palveluihin. Vuoden 2024 TE-palvelurakenneuudistukseen tulee varautua mahdollisimman ajoissa, jotta asiakasohjaus toimii myös tilanteessa, jolloin TE-palvelut siirtyvät kuntiin ja asiakasohjaus tapahtuu sitä kautta yhtiön palveluihin.

Yksityisen ja kolmannen sektorin osaamista, aiempaa kehittämistyötä ja toimivaa palvelutuotantoa tulee hyödyntää Työkanava Oy:n yhteistyötahona. Lisäksi järjestöjen tarjoamaa vertaistuki, kokemusasiantuntijuus ja laajat kumppanuudet integroidaan palveluprosesseihin sekä palvelurakenteisiin näiden saumattomana osana. Kohderyhmän palvelupolussa on tärkeää, että kuntien vammaispalvelujen työntekijät perehdytetään yhtiön toimintaan ja asiakkaiden ohjaamiseen TE-toimiston työnhakijoiksi.

Hyvinvoinnin ja terveyserojen kaventaminen edellyttää mm. palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta. Saavutettavuutta parannetaan ottamalla käyttöön yhtenäiset järjestelmät sekä takaamalla erityisryhmille myös lähipalveluiden saatavuus mm. omalla äidinkielellään. Mitä korkeampi työllisyystavoite yhteiskunnalla on, sitä merkittävämpää on saumaton yhteistyö sosiaalityön, ihmisten toimintakyvyn tukemisen ja työvoimapalveluiden välillä.

Työkanava Oy:lle nimitettävän neuvottelukunnan tulee laaja-alaisesti varmistaa yhtiön toiminnan kohdistuminen sen tarkoituksen ja tavoitteiden mukaisesti. Neuvottelukunnan pitää myös pystyä tukemaan yhtiön toiminnan kehittymistä osana sekä välityömarkkinoita että laajemmin suomalaista yrityskenttää. Neuvottelukunnassa tulee olla vahva edustus kaikista oleellisista sidosryhmistä.

Helsingissä 9. päivänä marraskuuta 2021

Jaana Pakarinen
Toimitusjohtaja
Vates-säätiö sr.